

Prof. dr hab. Marek Dutkowski
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Ekonomii, Finansów i Zarządzania
Instytut Gospodarki Przestrzennej i Geografii Społeczno-Ekonomicznej

Recenzja rozprawy habilitacyjnej i całokształtu dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr. Joanny Dominiak

Podstawa formalna

Niniejsza recenzja wykonana została na podstawie decyzji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów z dnia 10 grudnia 2019 r. oraz pisma Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny i Dziekana Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dalej WGS-EiGP UAM) z dnia 23 stycznia 2020 r. We wniosku o przeprowadzenie przewodu habilitacyjnego z dnia 29 kwietnia 2019 r. dr Joanna Dominiak wskazała Radę Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu (dalej WNGiG UAM) jako jednostkę organizacyjną do przeprowadzenia tego przewodu. W związku za zmianami organizacyjnymi uprawnienia tego wydziału przeszły na WGS-EiGP. Przewód prowadzony jest w dziedzinie Nauki Społeczne i dyscyplinie Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna. Jako swoje osiągnięcie naukowe wskazała monografię pt. Nowoczesne usługi w ujęciu przestrzennym i ich rola w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione są wszystkie wymagania formalne niezbędne do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, wynikające z Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595 z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669). Poniższa recenzja opiera się na kryteriach określonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165) i obejmuje trzy najważniejsze elementy składające się na jej dorobek, to jest:

- 1) osiągnięcie naukowe będące przedmiotem postępowania habilitacyjnego,
- 2) pozostałe osiągnięcia naukowe,
- 3) dorobek dydaktyczny i organizacyjny.

Wykształcenie i kariera zawodowa Habilitantki

Pani dr Joanna Dominiak (dalej Habilitantka) urodziła się 28 lipca 1977 r. w Poznaniu. W 2001 r. ukończyła studia geograficzne na WNGiG UAM uzyskując tytuł zawodowy magistra gospodarki przestrzennej. W latach 2001-2005 Habilitantka była słuchaczką Studium Doktoranckiego na WNGiG UAM. W 2005 r. uzyskała na tym wydziale stopień naukowy doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii na podstawie rozprawy pt. *Struktura i organizacja przestrzenna otoczenia biznesu w aglomeracji poznańskiej*. Od tego czasu pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Analizy Regionalnej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej WNGiG (obecnie WGS-EiGP) UAM.

Należy jednak dodać, że w świetle obowiązujących przepisów ustawowych oraz powszechnej praktyki akademickiej w Polsce tak długi (15 lat) okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta nie powinien mieć miejsca. Nie są mi znane przyczyny tego stanu rzeczy, być może wynikają one z sytuacji rodzinnej Habilitantki.

Ocena osiągnięcia naukowego będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego

Rozprawa przedstawiona do oceny przez panią dr. Joannę Dominiak (dalej Autorka) zatytułowana została *Nowoczesne usługi w ujęciu przestrzennym i ich rola w rozwoju społeczno-gospodarczym* i ukazała się w 2019 r. w Bogucki Wydawnictwie Naukowym w Poznaniu. Praca liczy 235 stron tekstu, 49 tabel, 73 ryciny oraz ok. 400, w tym połowa obcojęzycznych, pozycji cytowanej literatury. Świadczy to o odczytaniu Autorki, ale także o relatywnym ubóstwie polskiej literatury przedmiotu na temat usług, a usług nowoczesnych zwłaszcza, w której na dodatek dominują prace przyczynkarskie. To uzasadnia dodatkowo podjęcie przez Autorkę zadania napisania recenzowanej monografii.

Oceniana praca stanowi ambitną próbę uporządkowania złożonej i rozległej problematyki nowoczesnych usług w ujęciu przestrzennym. Jest to jej niewątpliwy walor. Uważam jednak, że owa złożoność i rozległość nieco przytłoczyła Autorkę, gdyż w świetle lektury trudno jednoznacznie stwierdzić, co jest przedmiotem tej monografii: zróżnicowanie przestrzenne nowoczesnych usług w skali UE i Polski, ich wpływ na całą gospodarkę, czy ich innowacyjność? Do kwestii tej, która wydaje mi się istotna, wrócę w dalszej części recenzji.

Ponadto chciałbym powiedzieć, że recenzowana praca sprawia raczej wrażenie doktoratu 2.0, niż rozprawy habilitacyjnej. W miarę lektury kolejne tabele, wykresy i szczegółowe opisy stają się nużące. Właściwe miejsce ich publikacji to artykuł naukowy, a nie monografia, od której można oczekiwać syntetycznej prezentacji nowej wiedzy, konkluzji i krytycznej dyskusji. Nie jest to zarzut deprecjonujący recenzowane konkretne osiągnięcie naukowe, lecz raczej uwaga natury ogólnej. Niestety, w ostatnim czasie miałem okazję zetknąć się z kilkoma tego rodzaju książkami prezentowanymi jako osiągnięcie habilitacyjne.

Praca składa się z 6 rozdziałów i podsumowania, stanowiącego raczej streszczenie. Kolejno dotyczą one: (1) wprowadzenia (2) ustaleń terminologicznych i klasyfikacyjnych dotyczących badań nowoczesnych usług, (3) roli nowoczesnych usług w rozwoju społeczno-gospodarczym, (4) empirycznych studiów rozwoju nowoczesnych usług oraz ich roli w rozwoju społeczno-gospodarczym państw UE i Polski, (5) analizy innowacyjności usług w Polsce, (6) empirycznego studium (metodą ankietowania) innowacyjności usług i ich roli w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa wielkopolskiego. Brakuje rozszerzonego podsumowania z elementami dyskusji rezultatów i wskazaniem kierunków dalszych badań.

Struktura książki jest prawidłowa i wynika z przyjętej przez Autorkę koncepcji całego dzieła. Wynika także z celu pracy, jakim jest „...próba określenia ich roli [nowoczesnych usług MD] w rozwoju społeczno-gospodarczym, w dobie nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy.” (s. 11). Nie ma tu mowy o ujęciu przestrzennym, co zapowiada tytuł i czego dotyczy znaczna część tekstu. Brakuje także odniesienia do innowacyjności usług.

Autorka formułuje cztery hipotezy i powiązane z nimi pytania badawcze. Odnoszę jednak wrażenie, że są one banalne i były wielokrotnie potwierdzone. Nowoczesne usługi, w tym zwłaszcza o wysokim nasyceniu wiedzą, mają istotny wpływ na poziom rozwoju gospodarczego. Autorka nie precyzuje jednak, o jaki etap rozwoju chodzi. Jeżeli chodzi o poprzemysłowy, to zgoda, ale również banał. Na wcześniejszych etapach rozwoju, na których znajdują się kraje Europy Wschodniej przyjęte na początku XXI wieku do UE na tego typu usługi nie ma po prostu większego popytu. Nie jest także odkryciem, że Polska podąża „wydeptaną” przez gospodarki wyżej rozwinięte, ścieżką serwicyzacji gospodarki, ale poziom innowacyjności usług, w tym także nowoczesnych, jest (przynajmniej w świetle danych statystycznych) niski.

Jest to jednak problematyka ekonomiki usług, na co wskazano już wyżej, a nie geografii społeczno-ekonomicznej, nawet po jej wymuszonej (przynajmniej w Polsce) fuzji z gospodarką przestrzenną. Szansą na wytworzenie wartości dodanej, co zapowiada tytuł pracy, było tzw. ujęcie przestrzenne. Autorka dokonała analizy badanych przez siebie działalności gospodarczych i związanych z nimi zjawisk i procesów gospodarczych w układzie państw UE, województw dla Polski, oraz województwa wielkopolskiego, ale bez podziału na mniejsze jednostki, choćby aglomerację poznańską i resztę regionu. Przeprowadziła także klasyfikację przestrzenną państw UE, a także województw Polski. Na tym ujęcie przestrzenne się kończy. W takiej sytuacji cytowany wyżej cel pracy jest uzasadniony, ale niezrozumiałe, przynajmniej dla mnie, eksponowanie aspektu przestrzennego w tytule.

Autorka uzyskała jednak interesujące wyniki empiryczne, np. w wyniku przeprowadzenia klasyfikacji wielocephowej zmian w strukturze sektora usług, co przedstawiono na Ryc. 13. Nie zostały one jednak, moim zdaniem, właściwie omówione i zinterpretowane. Przecież na wykresie są cztery grupy państw UE, a nie trzy, jak wynika z tekstu. Jest to zadziwiająco

zgodne ze znanymi z literatury wieloma innymi klasyfikacjami i podziałami, również historycznymi i kulturowymi: (1) karoliński jeszcze rdzeń Europy i UE, (2) Skandynawia, (3) Europa Śródziemnomorska (znana z kryzysu finansowego 2008-09 grupa PIGS, (4) Nowa Europa Wschodnia. Niestety, żadnej refleksji na ten temat w opisie Ryc. 13 nie ma.

Podobnie schematyczna jest analiza zróżnicowania przestrzennego nowoczesnych usług dokonana dla Polski wg województw. Takie są dane statystyczne, to oczywiste, ale żeby wskazując na dominujące województwa mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie i śląskie nie wspomnieć, że tak naprawdę chodzi tu o Warszawę, Kraków, Wrocław, Poznań, Trójmiasto i niektóre miasta konurbacji górnośląskiej, uchodzi wg mnie za pewien rodzaj niekompetencji geograficznej. Inna sprawa, o czym też należało wyraźnie napisać, że rozwój usług nowoczesnych w tych miastach jest z jednej strony efektem koncentracji polskich zarządów oddziałów globalnych korporacji w pobliżu ośrodków władzy (co dotyczy zwłaszcza Warszawy), a z drugiej outsourcingu mniej zaawansowanych (choć na tle Polski nowoczesnych) rodzajów usług obsługi biznesu (call centers, księgowość itp.) – najpierw w stolicy, następnie w Krakowie i Wrocławiu, a ostatnio także w Trójmieście.

Oczekiwałbym bardziej uzasadnionej własnej definicji usług nowoczesnych. Podana dopiero na s. 37 (!), jakby mimochodem, definicja wskazująca, że ich wyróżnikiem jest podatność na innowacje i dynamiczny rozwój, jest, moim zdaniem wadliwa.

Podatne na innowacje są wszystkie sektory współczesnej gospodarki: rolnictwo, przemysł przetwórczy, transport, logistyka, opieka zdrowotna, rozrywka, usługi komunalne i osobiste, ale także administracja publiczna i wiele innych. Oczywiście jest, że wszystkie te innowacje oparte są na wiedzy naukowej i często korzystają z możliwości technicznych, jakie stwarzają technologie informatyczne. Można natomiast mieć wątpliwości, jakie istotne innowacje pojawiły się w sektorze pośrednictwa finansowego czy tzw. usług dla biznesu. Nie dostrzegam także istotnych innowacji w sektorze badań naukowych i szeroko rozumianej edukacji.

Dynamiczny rozwój usług nowoczesnych jest kwestią względną. W procesie globalizacji znaczną część potencjału produkcji materialnej przeniesiono z Europy do krajów o niższych kosztach wytwarzania, wynikających głównie z niższych kosztów pracy i nie przestrzegania europejskich norm środowiskowych i pracowniczych. W rezultacie wzrósł udział usług nowoczesnych w wytwarzaniu PKB w krajach pozbywających się przedsiębiorstw produkcyjnych. Tendencja ta została dostrzeżona i uznana za niebezpieczną. W związku z tym pojawiły się różne propozycje tzw. reindustrializacji.

Można się spodziewać, że globalne zaburzenia gospodarcze w wyniku tzw. pandemii COVID-19 przyspieszą te procesy, przynajmniej w branżach, które zostaną uznane dla istotne dla bezpieczeństwa sanitarnego państw.

Istotnym elementem pracy habilitacyjnej bywa propozycja modelu struktury obiektu lub zjawiska będącego przedmiotem badań, jego powiązań zewnętrznych oraz zmian lub procesów określających jego funkcjonowanie i rozwój. Autorka taki model prezentuje na stronach 83-87 oraz ilustruje na Ryc. 10. (w autoreferacie ten sam model na Ryc. 1 zawiera jednak pewne modyfikacje). Dlaczego ów model nie znalazł się w na początku pracy, jako podstawa badań, jest dla mnie zagadką. Mimo znacznego stopnia generalizacji, na co wskazuje sama Autorka, a co w podejściu modelowym jest akurat zaletą, model oddaje główne zależności i prawidłowości procesów oddziaływania nowoczesnych usług na rozwój społeczno-gospodarczy. Niejasne jest tylko, dlaczego wśród rodzajów nowoczesnych usług znalazły się „działalność organizacji, stowarzyszeń rozwoju (co to jest?)” oraz „działalność władz samorządowych”. Tymczasem władze publiczne wykonują usługi z sekcji L, (dział 68 Obsługa nieruchomości), Sekcji P (dział Edukacja) oraz sekcji Q (działy 87 i 88 Pomoc społeczna). Rozmiary i jakość tych usług mają istotny wpływ na klimat i kapitał społeczny, co potwierdzają liczne studia empiryczne. To akurat model pokazuje. Poza tym, trudno zrozumieć, dlaczego w Tab. 9 na str. 41 nie zaliczono do nowoczesnych usług żadnego działu Sekcji O wg PKD 2007. W ten sposób dynamicznie rosnący sektor tzw. e-administracji, a także liczne innowacyjne usługi oferowane przez władze publiczne samodzielnie lub we współpracy z podmiotami prywatnymi (np. termomodernizacje, rowery miejskie, gospodarka odpadami i in.), wypadły z analizy i w konsekwencji z modelu. Można się domyślać, że Autorka wie o tym wszystkim, ale w samym zaproponowanym przez nią modelu brak konsekwencji terminologicznej, co budzi wątpliwości.

Przeprowadzona analiza regresji pokazuje współzależności pomiędzy PKB/os. a czynnikami rozwoju gospodarki w państwach UE. Moim zdaniem takiej współzależności nie ma, gdyż nawet najwyższy uzyskany $R^2 = 0,677$ dla kapitału finansowego oznacza 46% wyjaśnienia zmienności PKB/os., czyli mówiąc trywialnie na dwoje babka wróżyła. Istotność statystyczna dotyczy jedynie wiarygodności tych wyliczeń, a nie ich interpretacji. Zdaję sobie sprawę, że takie rygorystyczne podejście do analizy regresji nie znajduje zrozumienia, nawet u przedstawicieli nauk przyrodniczych. Można jednak powiedzieć, że jeżeli wskazać na czynniki, które najsilniej wpływają na zmienną objaśnianą, to jest to kapitał finansowy i innowacyjność. Ale to nie oznacza niczego więcej ponad to, że bogaci są bogaci, a innowacyjni są też, bo mogą sobie na to pozwolić.

W analizie literatury przedmiotu, skądinąd solidnej i klarownej, zbyt mało znajduję wątków krytycznych, wskazujących na przyczyny niewątpliwego zamętu pojęciowego na tym polu badawczym i sugerujące jakieś sensowne rozwiązania. Trudno się zorientować, jakie jest stanowisko Autorki wobec licznych, często wykluczających się koncepcji. Brakuje mi również krytycznego spojrzenia na dostępne dane statystyczne, a także na rozpowszechniony sposób analizy wg państw członkowskich UE, w której obiektami

obserwacji są równocześnie kraje tak różne, jak Luksemburg, Malta, Dania, Szwecja, Niemcy czy Wlk. Brytania. Oczywiście, takie analizy prowadzi się ze względu na poprawność polityczną w obrębie UE, ale sensu merytorycznego to nie ma. Brak danych (ale nie wszystkich) wg mniejszych jednostek przestrzennych nie usprawiedliwia braku krytycznej oceny wyników analizy prowadzonej wg państw członkowskich UE.

Obowiązkiem recenzenta jest ocena osiągnięcia mającego stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego w danej dyscyplinie nauki. W tym miejscu chciałbym się odnieść do umiejscowienia recenzowanej pracy, a także całego pozostałego dorobku naukowego Autorki, w szerokim, a ostatnio w Polsce znacznie poszerzonym, spektrum badań przestrzennych i środowiskowych aspektów funkcjonowania i rozwoju zagospodarowania przestrzennego, gospodarki i społeczeństwa. Według mnie, recenzowana praca należy do nurtu badań w ramach nauk ekonomicznych, zapoczątkowanych pracami na temat lokalizacji przemysłu i rolnictwa, układów osadniczych i transportowych, aż do *Regional Science* i *New Economic Geography*. Obecnie istnieje w ramach tego nurtu ogromna i rosąca ilość pól badawczych, koncepcji i publikacji. Tradycyjna problematyka geografii człowieka została przejęta przez przedstawicieli tego nurtu, nie bez winy samych geografów. Ich zainteresowania przesunęły się ku socjologii, a nawet nauk humanistycznych. Istnieje jednak, przynajmniej według mnie, podstawowa różnica pomiędzy ekonomiczną a geograficzną perspektywą badań. Ekonomistów, nawet intensywnie wykorzystujących geodane i narzędzia GIS, interesuje przede wszystkim gospodarka – prawidłowości jej funkcjonowania i rozwoju. Wymieniony na początku akapitu cel pracy wskazuje na takie właśnie podejście Autorki. Geografów społeczno-ekonomicznych interesują natomiast pewne typy obszarów, a dokładniej „terytorialne systemy społeczne” w ich zróżnicowaniu strukturalnym, aby posłużyć się terminologią zaproponowaną przez Profesora Zbyszko Chojnickiego, zresztą Nauczyciela i Wychowawcy Autorki.

Powyższe uwagi mają na celu podkreślenie, że zaliczam tę pracę do tzw. ekonomii przestrzennej (choć nie ekonometrii przestrzennej) i na tle innych znanych mi polskich prac tego nurtu oceniam pozytywnie, czyli uważam, że spełnia kryteria stawiane rozprawom habilitacyjnym. Moja ocena tego kierunku badawczego i jego wkładu do wiedzy naukowej to inna kwestia i nie miała ona wpływu na powyższe stwierdzenie. Praca ta nie spełnia natomiast kryteriów rozprawy habilitacyjnej w ramach dawnej geografii społeczno-ekonomicznej. Oczywiście, można się z taką oceną nie zgadzać. Niestety, likwidacja kolokwium uniemożliwiła podjęcie bezpośredniej dyskusji naukowej, istotnego kryterium oceny dojrzałości naukowej habilitantów i podstawy decyzji komisji habilitacyjnej oraz organów uprawnionych do nadania stopnia naukowego.

Niezależnie od sformułowanych wyżej krytycznych uwag i komentarzy do kluczowych walorów, pracy pani dr. Joanny Dominiak zatytułowanej *Nowoczesne usługi w ujęciu przestrzennym i ich rola w rozwoju społeczno-gospodarczym* zaliczam następujące:

- ambitną próbę opracowania pierwszej polskiej monografii problematyki nowoczesnych usług w ujęciu przestrzennym,
- wzorowo zaprojektowane i przeprowadzone badania empiryczne nowoczesnych usług w różnych skalach przestrzennych,
- nowatorskie, oparte o solidne badania ankietowe, studium przypadku innowacyjności usług otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim,
- sformułowanie modelu oddziaływania nowoczesnych usług na rozwój społeczno-gospodarczy.

Nie mam wątpliwości, że jest to wystarczająca podstawa merytoryczna do uznania tej pracy za spełniającą kryteria osiągnięcia naukowego mogącego stanowić podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego w w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Po obronie pracy doktorskiej ukazało się 55 prac publikowanych (nie licząc omówionej wyżej monografii stanowiącej główne osiągnięcie naukowe), których Habilitantka była autorką, współautorką lub redaktorką. Po uwzględnieniu deklarowanego przez nią udziału liczba publikacji przeliczeniowych wynosi 33. Daje to wskaźnik dwóch publikacji przeliczeniowych na rok zatrudnienia na stanowisku adiunkta. Wskaźnik ten oceniam pozytywnie, gdyż z jednej strony świadczy on o trwałej aktywności naukowej Habilitantki, a z drugiej o nie popadaniu nadmierną aktywność publikacyjną, prawie zawsze prowadzącą do obniżenia jakości, a nawet do tzw. autoplagiatów.

Habilitantka opublikowała w 2006 r. formie książkowej swoją rozprawę doktorską. Praca pt. *Struktura i organizacja przestrzenna otoczenia biznesu w aglomeracji poznańskiej* jest bardzo solidna, metodycznie uporządkowana i zawiera liczne nowe wyniki własnych badań. Została wydana w renomowanej oficynie Bogucki Wydawnictwo Naukowe w Poznaniu i została zrecenzowana przez wybitnych poznańskich geografów Profesorów Zbyszko Chojnickiego i Wiesława Maika. Moim zdaniem może stanowić wzór metodyczny dla podobnych prac w innych regionach Polski.

Była także redaktorką pracy zbiorowej pt. *Przemiany w sferze usług w Polsce*, wydanej w 2008 r. przez Bogucki Wydawnictwo Naukowe, wówczas pionierskiej, poświęconej rozwijającym się usługom informatycznym w Polsce. Wykazała zatem kwalifikacje niezbędne do prowadzenia w pełni samodzielnej pracy naukowej oraz organizowania zespołów.

Wśród licznych publikacji w formie artykułów należy wyróżnić pracę z 2014 r., opublikowaną wspólnie z P. Churskim w *European Planning Studies*, jedyną publikację w czasopiśmie znajdującym się w bazie JCR lub ERIH. Artykuł dotyczy wpływu innowacji na regiony wzrostu i stagnacji społeczno-gospodarczej w Polsce. Problematyka istotna i oryginalne podejście. Deklarowany udział Habilitantki w powstaniu tej pracy pozwala uznać, że uzyskała wynik naukowy o znaczeniu międzynarodowym.

Oprócz wyżej wymienionych prac Habilitantka opublikowała od 2011 r., głównie samodzielnie i w języku angielskim, szereg artykułów w najlepszych polskich czasopismach naukowych, jak *Questiones Geographicae*, *Studia Regionalia*, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series* oraz *Przegląd Geograficzny*. Osiem z nich, nie licząc omówionych wyżej, uznała za najlepiej charakteryzujące jej zainteresowania i dorobek naukowy. Wszystkie one dotyczą sektora usług w UE i Polsce oraz w Wielkopolsce, w różnych ujęciach i aspektach. Można jednak odnieść wrażenie, że w rozprawie habilitacyjnej powtórzone zostały niektóre wyniki, zamieszczone w tych publikacjach. Nie jest to zabronione, ale jednak pozwala na stwierdzenie, że Habilitantka całą swoją karierę naukową poświęciła jednej problematyce. To również nie jest naganne, bardzo często tak bywa, zwłaszcza w naukach przyrodniczych. Powinno to jednak prowadzić, po tylu latach badań całego sektora usług, usług nowoczesnych, usług elektronicznych, usług otoczenia biznesu oraz innowacyjności usług w Poznaniu i Wielkopolsce, Polsce i Unii Europejskiej, do jakiegoś rodzaju syntezy, uogólnienia, modelu, może nawet nowej, własnej koncepcji metodycznej, a nawet teoretycznej, a przynajmniej własnego spójnego zbioru poglądów. Niestety, jak wykazałem wyżej, rozprawa habilitacyjna tego rodzaju treści nie zawiera.

Analiza pozostałych publikacji, zamieszczanych głównie w czasopismach krajowych związanych z macierzystą uczelnią (*Rozwój regionalny i polityka regionalna* – oraz poprzednie wersje jego nazwy) oraz z Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie (*Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG* – w tym czasopiśmie zamieszczane są publikacyjne wersje referatów wygłaszanych na corocznych konferencjach) pozwala stwierdzić, że Habilitantka wielokrotnie publikowała wyniki tych samych badań. Dotyczy to również badań referowanych w rozprawie habilitacyjnej. Habilitantka nie ukrywa tego i wyraźnie wskazuje w obszernym autoreferacie. Kilukrotnie opublikowała też generalnie ten sam tekst w języku polskim i angielskim. Przykładem są tu prace z 2014 r., jedna współautorska z B. Konecką-Szydłowską, na temat wpływu kryzysu finansowego 2008/09 na usługi otoczenia biznesu oraz na gospodarstwa domowe w woj. wielkopolskim, opublikowane po polsku w czasopismach i po angielsku w monografii. Według współczesnych standardów jest to niedopuszczalne, ale praktyka, w tym również międzynarodowa, pokazuje, że nie zawsze jest to norma przestrzegana. Jako recenzent muszę jednak brać ten fakt pod uwagę. Liczba publikacji nie może być ważną miarą dorobku naukowego.

Ponadto Habilitantka jest autorką lub współautorką, jak je nazywa, 11 *Working papers*, stanowiących rezultaty prac badawczych wykonanych w ramach projektów zleconych wykonywanych w macierzystym instytucie, a dotyczących obszarów wzrostu i stagnacji gospodarczej w Polsce oraz spójności i konkurencyjności regionu wielkopolskiego. Łącznie Habilitantka była w latach 2005-13 wykonawcą w czterech projektach KBN/NCN. Wykonała również 4 ekspertyzy dla potrzeb wojewódzkiego samorządu terytorialnego lub ministerstwa. Jest to dowód na umiejętność pracy w dużym zespole badawczym w reżimie terminowości i zgodności z wymogami stawianymi przez instytucję zlecającą i finansującą.

Na wstępie kolejnego etapu oceny dorobku Habilitantki chciałbym podkreślić, że nie jestem zwolennikiem absolutyzowania tzw. wskaźników bibliometrycznych, zwłaszcza w tak specyficznej dyscyplinie jak geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna oraz w odniesieniu do ostatnich kilkunastu lat w polskich warunkach funkcjonowania nauki i szkolnictwa wyższego. Skoro jednak takie kryteria są coraz powszechniej stosowane, stwierdza na podstawie oświadczenia Habilitantki, że tzw. impact factor wg JCR wynosi 1,228, co nie jest wartością imponującą, ale jest rezultatem tylko jednej publikacji w czasopiśmie z listy JCR. Liczba cytowań, w zależności od metody liczenia, waha się od ok. 30 do prawie 200. Indeks Hirscha wg WoS wynosi 3, co w warunkach Polski jest wartością przyzwoitą, a według Google Scholar nawet 6.

Habilitantka brała czynny udział w 25 międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych. Wygłosiła 7 referatów i była współautorką 6 posterów na konferencjach międzynarodowych odbywających się za granicą: w Kyoto, Wiedniu, Tunisie, Kolonii, Bratysławie i Wilnie. Uczestniczyła w konferencjach organizowanych w Polsce głównie przez Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, a ponadto przez uczelnie w Łodzi, Opolu, Katowicach, Toruniu i Gorzowie Wlkp. Można uznać, że jest osobą rozpoznawalną w krajowym środowisku naukowym i kojarzoną jednoznacznie ze swoją specjalnością badawczą. Słabszą stroną dorobku jest brak bliższych kontaktów z uczelniami zagranicznymi, które zaowocowałyby nawet krótkimi pobytami stażowymi lub publikacjami, ale nie jest to zarzut poważny, biorąc pod uwagę polskie realia.

Reasumując stwierdzam, że cały tzw. pozostały dorobek naukowy Habilitantki dotyczy problematyki usług, jest ilościowo standardowy w polskich warunkach oraz merytorycznie na tyle ważący, aby stwierdzić, że dostatecznie opanowała ona nowoczesny warsztat naukowy, co umożliwi samodzielne prowadzenie badań w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna w skalach od lokalnej do europejskiej, a także kierowanie takimi badaniami i ocenę dorobku naukowego innych osób.

Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

Od 2005 r. (lub 2007 r., dostarczone mi dane są niespójne) Habilitantka jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W tym czasie prowadziła zajęcia dydaktyczne na kierunkach geografia, gospodarka przestrzenna i geoinformacja, głównie związane ze swoją specjalnością naukową, w tym wykłady monograficzne do wyboru. Liczba godzin, którymi była obciążana wykraczała poza ustawowe pensum, w niektórych latach znacznie. Jest to w Polsce norma, która dotyczy wielu nauczycieli akademickich, którzy wykształcili pokolenie wyżu demograficznego. Wypromowała 8 licencjuszy oraz 6 magistrów, co świadczy o jej kwalifikacjach akademickich i dojrzałości dydaktycznej. Prowadzone przez Habilitantkę zajęcia były wysoko oceniane przez studentów.

Osiągnięcia organizacyjne Habilitantki mieszczą się w ogólnopolskich standardach. Habilitantka pełniła różne funkcje wybieralne na macierzystym wydziale. Udzielała się w działalności popularyzatorskiej. Była recenzentką 12 artykułów w czasopismach krajowych. Nie mam wątpliwości, że Habilitantka jest dobrze przygotowana do nauczania akademickiego na I i II stopniu geografii i kierunków pokrewnych oraz pracy organizacyjnej w szkole wyższej.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę zamieszczoną wyżej ocenę osiągnięcia naukowego w postaci monografii pt. *Nowoczesne usługi w ujęciu przestrzennym i ich rola w rozwoju społeczno-gospodarczym* pozostałego dorobku naukowego oraz dydaktycznego i organizacyjnego, stwierdzam, że dr Joanna Dominiak, spełnia na poziomie wystarczającym warunki do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, określonych w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311).

W związku z powyższym wnoszę do Komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Joanny Dominiak oraz do Rady Kierunku Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o podjęcie uchwały o nadaniu dr Joannie Dominiak stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Marek Dubkowski

Szczecin, 25 kwietnia 2020 r.